

วิญญาณในกาลเวลา และนิทานแห่งเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์

โดย สุวินิตย์ เชนฐา

วันสงกรานต์ ปี 2546

"เรียนเศรษฐศาสตร์แล้วได้อะไรขึ้นมา?"

คำถามเดิมๆ ก้องอยู่ในก้อนสมองที่กำลังเคลื่อนที่ออกจากคณะมุ่งไปยังท่าพระจันทร์

แสงแดดยามเย็นสีเหลืองแดงสาดทอดบนผิวเจ้าพระยาให้ความผ่อนคลายที่ผมนึกเคย แม่น้ำสายนี้เป็นหนึ่งในเพื่อนแท้ที่รับรู้อารมณ์ ทักทาย และปลอบโยนผมตลอดสี่ปีในฐานะนักศึกษาธรรมศาสตร์ ผมกำลังจะเปลี่ยนหัวขบวน¹ จากนักศึกษาไปเป็นคนทำงาน ผมใกล้จะจบหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตแล้วในอีกไม่กี่เดือน เมื่อสองห้าเดินผ่านห้องสมุดปริทัศน์สายตาผมมองลงไปยังรูปปั้นที่อยู่บนพื้นใต้ดินชั้นที่ 4 ซึ่งดัดแปลงให้เป็นสวนเล็กๆ

มีรูปปั้นศิระอาจารย์ป่วยตั้งอยู่กลางสวน... ดูเหงาๆ

(จริงๆ แล้วเป็นรูปปั้นอาจารย์ปริทัศน์ ผมเข้าใจผิดตอนเขียนครั้งแรก)

เดินมาอีกหน่อยก็เห็นรูปปั้นอาจารย์ปริทัศน์หันไปทางอยุธยา สายตาทอดไกลเมินเครื่องบูชาและพวงมาลัยที่วางอยู่เบื้องล่าง... ดูช่างเหนื่อยหน่าย

เหลือบไปเห็นขึ้นก้อยบนหัวรูปปั้น คิดฟุ้งไปถึงว่าเหล่าคนที่โยยบินอย่างอิสระแล้วถ่วงลงมายังรูปปั้นอาจารย์ปริทัศน์นั้นช่างเหมือนมหาชนคนธรรมดาเสียจริง อิศราภาพและความมั่งคั่งของผู้คนปัจจุบันนี้มีรากเหง้าอยู่ในคุณความดีที่อาจารย์ปริทัศน์และอาจารย์ป่วยได้กระทำไว้ ทุกคนได้ประโยชน์แต่ก็ไม่มีใครทำให้ท่านกลับมาจากปารีสหรืออังกฤษเพื่อที่ว่าแม้อย่างน้อยก็จะได้ช่วยชนม์ลงบนแผ่นดินเกิด ผมจำตอนที่ผมเพิ่งเข้าปี 1 ซึ่งเป็นปีที่ท่านอาจารย์ป่วยเสียชีวิตและสื่อมวลชนต่างแซ่ซ้องสรรเสริญถึงคุณความดีของท่าน ดูประดุจเป็นการฉลองคนดีที่หมดพิษสงทางการเมืองแล้วจึงนำกลับมาไทย ทำไมคนดีในสังคมแห่งนี้จึงดีแต่พูด ดีแต่คิด ดีแต่บูชา แต่ไร้การกระทำ ดังเช่นสมองกลวงๆ ที่มาเช่นให้รูปปั้นของท่าน อาจารย์ทั้งสองดำรงอยู่บนคุณธรรม ชะตากรรมและจุดจบที่ไม่ได้ต่างไปจากกัน

นี่หรือคือชะตากรรมของสองนักเศรษฐศาสตร์ตัวอย่างที่เหล่าอาจารย์พร่ำบอกให้เขาเป็นแบบในการดำเนินชีวิต?

How pathetically fake we all are?!

ผมไม่ได้ก้าวร้าว ผมเพียงแต่สะท้อนมุมหนึ่งของความจริงที่คนไม่อยากจะยอมรับ และสิ่งนี้เองที่เป็นจุดเริ่มต้นของเรียงความเรื่องนี้ อาจารย์ทั้งสองท่านมีความเป็นนักเศรษฐศาสตร์ที่เปี่ยมไปด้วยคุณธรรมและความเจ็บปวด ทำไมท่านจึงดำรงตนอยู่บนความลำบากเช่นนั้นได้ในขณะที่นักศึกษาเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่ไม่ได้รู้สึกว่าการที่ตนเรียนนั้นมีความสำคัญอย่างไร เศรษฐศาสตร์ให้ความหมายอะไรกับวิถีชีวิต พัฒนาการของแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ในสยามเป็นเช่นไร อะไรที่เศรษฐศาสตร์สามารถจรรีกรั้วในจิตใจของผู้เรียนที่เปลี่ยนหัวขบวนจากตำแหน่งในสังคมหนึ่งไป

¹ หรือที่เรียกอีกอย่างว่าหน้ากาก (Persona, Mask)

ยังอีกตำแหน่งหนึ่ง เศรษฐศาสตร์คืออะไร ตัวตนที่ลึกซึ้งของนักเศรษฐศาสตร์ที่สืบทอดมาตลอดการเปลี่ยนแปลงของกาลเวลาคืออะไร?

“เลิกเถียงกันเรื่องเศรษฐศาสตร์เถอะ น่าเบื่อจะตาย! แคที่เรียนก็จะหัวระเบิดอยู่แล้ว”

คำพูดดังกล่าวเป็นประโยคแทนความรู้สึกของนักศึกษาเศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่ในปัจจุบัน ความเหนื่อยหน่าย และความแปลกแยกนั้นเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับอะไรก็ตามที่มีความเป็นวิชาการ โดยเฉพาะวิชาเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่ที่เต็มไปด้วยกราฟ สมการ และตัวเลข นักศึกษาไม่สามารถหาความเกี่ยวข้องระหว่างคุณค่าของชีวิต ตัวตน และวิชาที่เรียนได้ ความเป็นมนุษย์ที่เต็มไปด้วยความหวัง อารมณ์และตรรกะถูกขโมยไปจากวิชานี้ เหลือแต่เพียงความแห้งแล้งแห่งการพิสูจน์สมการและมิชฌาติฐิติที่ว่าเศรษฐศาสตร์มีความเป็นวิทยาศาสตร์มากกว่าสังคมศาสตร์สาขาอื่นๆ

วิชาเศรษฐศาสตร์เป็นอย่างนี้มาตลอดหรือ?

ความเป็นองค์รวมของมนุษย์เคยสะท้อนอยู่ในวิชานี้หรือไม่?

พัฒนาการของวิชาเศรษฐศาสตร์มีเรื่องราวที่เต็มไปด้วยการต่อสู้หรือไม่?

Does *techniques* in resource optimization the only thing Economics is about?

Economics is the science of maximizing benefit under resource constraint, **seriously?**

ผมโชคดีที่พอจะถามกับคุณตาของผมได้บ้าง คุณตาของผม (ประเสริฐ ประภาสโนบล) เป็นธรรมศาสตร์บัณฑิตและเศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิตรุ่นแรกๆในเมืองไทยสมัยที่ท่านอาจารย์ปรีดียังสอนอยู่ คุณตาเล่าว่าในสยามประเทศนั้นผู้ที่เรียนมาทางเศรษฐศาสตร์คนแรกชื่อพระองค์เจ้าดิถลัก นพรัตน์ซึ่งได้ปริญญาทางเศรษฐศาสตร์มาจากประเทศเยอรมัน ท่านได้เขียนวิทยานิพนธ์ฉบับแรกเกี่ยวกับเศรษฐกิจของประเทศสยามในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งก็เห็นปัญหาเรื่องความยากจนของคนไทยชัดเจน แต่ความรู้สึกของคนไทยสมัยใหม่โดยเฉพาะหลังวิกฤตเศรษฐกิจช่วงปี 2540 นั้นชอบคิดเอาตื้นๆว่า

ถ้าเราไม่พัฒนาตามแบบตะวันตกแล้ว → ก็คงมีชีวิตอยู่อย่างพอเพียงและมีความสุขเหมือนในยุคโบราณ

ผมคิดว่าความคิดเช่นนี้น่าสมเพชเสียเหลือเกินเพราะมันไม่ได้เป็นความจริงแต่อย่างใด อยากจะถามว่าหากเราปิดประเทศไปแล้วกลับไปเป็นเหมือนพม่าหรือเขมรแล้วยังจะคิดเห็นอยู่เช่นเดิมหรือไม่ ลัทธิชาตินิยมใหม่นี้ช่างเป็นเรื่องลวงโลกและเป็นเพียงฝันลมๆแล้งๆที่ไร้แก่นสารแต่เพียงเท่านั้น จริงอยู่ว่าคนเราในสมัยโบราณดูจะปราศจากความทุกข์จากชีวิตอันยุ่งเหยิงดังเช่นในปัจจุบัน แต่คนส่วนใหญ่ก็มีปัญหาของยุคสมัยของตนและมีความเป็นอยู่ที่แร้นแค้นนัก การพัฒนาในลักษณะตลาดเสรีและทุนนิยมนั้นแม้จะมีปัญหาอยู่มาก แต่ก็ยังเป็นแนวการพัฒนาที่ลดความยากจนและทำให้คนส่วนใหญ่ในโลกมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นอย่างรวดเร็วเพียงชั่วศตวรรษ นักเศรษฐศาสตร์ผู้เห็นความสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเป็นระบบและมีหลักการที่จะทำให้คนส่วนใหญ่ดีขึ้นเป็นคนแรกๆก็คือพระยาสุรียานุวัตรหรือเกิด บุญนาค (2405-2479)

นักเศรษฐศาสตร์ผู้มีเชื้อสายขุนนางผู้ที่มีความเป็นอยู่ที่มีความสมบูรณ์ในลัทธิศักดินาขุนนางไทยแต่กลับมาวิจารณ์

ชนชั้นของตนเองและพวกเจ้าเสี้ยบบัณฑิต ท่านเคยเป็นทูตไทยอยู่ที่อังกฤษ เยอรมัน และอีกหลายประเทศจึงทำให้มีความรู้เรื่องเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศเป็นอย่างดี ท่านได้แทบจะปฏิวัติการทำงานของรัฐในหลายๆด้านให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นโดยในตำแหน่งเสนาบดีกรมโยธาธิการท่านได้พัฒนากิจการรถไฟและกรมไปรษณีย์โทรเลขให้เป็นหัวจักรในการพัฒนาเศรษฐกิจ เมื่อดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติท่านก็ได้มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการพยายามที่จะให้เงินบาทนั้นขึ้นกับมาตรฐานทองคำอันเป็นที่ยอมรับกันในโลกและการพยายามโค่นล้มระบบเจ้าภาชีนายอากรหลวง แม้ความคิดของท่านจะก้าวหน้ามากแต่ก็กลายเป็นปัญหาไปเนื่องจากท่านไม่สามารถทำให้ข้าราชการร่วมมือกับท่านได้จึงต้องออกจากราชการในที่สุด อาจารย์ปรีดีกล่าวไว้ว่าที่ท่านต้องออกนั้น “เป็นเพราะพวกอื่นๆหมุ่นตัวไม่ทันความคิดของท่าน”

พระยาสุรียานุวัตรได้แต่งตำราทางเศรษฐศาสตร์ชุดแรกของไทยที่ชื่อทรัพย์ศาสตร์ซึ่งมีทั้งหมด 3 เล่ม โดยแบ่งเป็นทรัพย์ศาสตร์ขั้นต้น 2 เล่มและเศรษฐศาสตร์การเมือง (Political economy) อีกหนึ่งเล่ม เนื้อหาของทั้งสามเล่มนั้นเป็นการชี้ให้เห็นสถานการณ์เศรษฐกิจที่มีปัญหาของประเทศสยามในสมัยนั้น รวมทั้งแนวคิดและวิธีในการพัฒนาเศรษฐกิจอีกด้วย แนวคิดทางเศรษฐกิจของพระยาสุรียานุวัตรนั้นมีลักษณะเป็นสำนักคลาสสิกโดยเฉพาะอดัม สมิท และ จอห์น สจ๊วต มิลล์ ซึ่งมองเศรษฐศาสตร์ในฐานะวิชาที่ว่าด้วยการศึกษาถึงที่มาและกระบวนการที่จะนำมาซึ่งความมั่นคงในทรัพย์ของมนุษย์เป็นส่วนรวม ด้วยเหตุนี้เศรษฐศาสตร์ในความหมายของคลาสสิกจึงมุ่งความสนใจไปยังการแก้ปัญหาความยากจนและพลวัตที่จะผลักดันให้เกิดความมั่งคั่งกับมนุษย์²

การแสดงให้เห็นว่าประเทศสยามนั้นมีความล้าหลังทางเศรษฐกิจการเมือง การปกครองและมีความยากจนแร้นแค้นนั้นย่อมทำให้ผู้ใหญ่หลายท่านในสมัยนั้นไม่พอใจเป็นอันมากโดยเฉพาะพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่นอกจากมิได้สนพระทัยกับวิชา Political economy เมื่อครั้งที่พระองค์ยังทรงศึกษาอยู่แล้วยังกล่าวหาว่าวิชานี้ไม่ได้เป็นอะไรไปมากกว่ายานอนหลับอีกด้วย เมื่อหนังสือได้รับการตีพิมพ์พระองค์ถึงกับทรงส่งเสนาบดีมาขอไม่ให้พระยาสุรียานุวัตรเขียนอีกต่อไปซ้ำยังกล่าวหาว่า

“ท่าน (พระยาสุรียานุวัตร) ตั้งใจจะยุแหยให้คนไทยฤศยาแก่กันและแตกสามัคคีกันเท่านั้น”

เนื่องจากในหนังสือมีการกล่าวถึงความแตกต่างของคนไทยในหลายชนชั้นมิได้มีความเสมอภาคตามควร ซ้ำว่าพระองค์ยังกล่าวเป็นทำนองที่ว่าคนไทยควรจะพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ตามหลักคำสอนทางพุทธศาสนา (แม้จะเป็นความเป็นอยู่ที่แร้นแค้นกระนั้นหรือ?) พระองค์จึงกล่าวหาเนื้อหาในหนังสือทรัพย์ศาสตร์ว่าเป็นเรื่องของ

“ผู้ที่ปล่อยใจให้โลภครอบงำ และไม่สามารถรักษาภษิตที่ว่า เสียสินสงวนศักดิ์ไว้ วงษ์หนึ่ง”³

ดูจะเป็น การกล่าว ว่าพระยาสุรียานุวัตรโดยตรง

การที่องค์พระประมุขออกมาวิจารณ์วิชาเศรษฐศาสตร์อย่างเปิดเผยและรุนแรงนี้ทำให้บรรดาผู้มีความรู้ต่างๆไม่กล้า

² Adam Smith’s “An inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations”

John Stuart Mill’s “The sources and conditions of wealth and prosperity for aggregate bodies of human beings.”

³ นภาพร อดิวนิชพงษ์, พัฒนาการความคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองไทย หน้า 3

เขียนงานทางวิชาเศรษฐศาสตร์อย่างชัดเจนเท่าไรนักเพราะมีการส่งเจ้าหน้าที่ไปเก็บหนังสือตามสำนักพิมพ์และห้างร้านขายหนังสือกันอย่างเงียบๆ ครั้นเมื่อถึงรัชกาลที่ 7 ก็ถึงกับมีการออกกฎหมายอาญาห้ามสอนลัทธิเศรษฐกิจจึงทำให้วิชาเศรษฐศาสตร์กลายเป็นวิชาต้องห้ามไปในสังคมสยาม จะเห็นได้ว่าความขัดแย้งระหว่างนักเศรษฐศาสตร์และพวกเจ้านายนั้นเกิดจากความต้องการที่จะปิดบังและความเข้าใจผิดของผู้มีอำนาจในบ้านเมืองเกี่ยวกับสภาพความแร้นแค้นของประชาชน นอกจากนั้นก็ยังเกิดจากความกลัวที่ปัญญาชนและประชาชนจะลุกฮือขึ้นทำการเปลี่ยนแปลงระบบการเมืองเศรษฐกิจดังที่เกิดขึ้นในภายหลัง

เนื้อหาของตำราของท่านนั้นมีดังต่อไปนี้ ในส่วนของคำนำท่านกล่าวว่าสยามนั้นเป็นประเทศที่ยากจนเมื่อเทียบกับอารยะประเทศ ท่านเขียนตำราของท่านขึ้นในสภาวะเศรษฐกิจสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งคนธรรมดาที่เป็นไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินนั้นมีความเป็นอยู่ที่ลำบาก ทำงานเท่าใดก็ถูกขูดรีดจากเจ้าภาษีนายอากรไปเสียแทบทั้งหมด จะทำอะไรก็มีภาษีอีก ทั้งยังมีการเกณฑ์ประชาชนไปใช้แรงงานให้กับเจ้าขุนมูลนายที่ตนสังกัดโดยไม่มีค่าตอบแทนเป็นเวลาปีละสามเดือนทุกๆปี หากไม่ไปสังกัดกับเจ้าขุนมูลนายซึ่งเป็นโครงสร้างที่สำคัญของสังคมศักดินาแล้วนั้นก็จะต้องถูกลงโทษและลิดรอนสิทธิไปมากมาย เมื่อได้เงินภาษีมารัฐก็ใช้เงินประมาณครึ่งหนึ่งไปกับการรักษาความสงบเรียบร้อยและการทหาร อีกหนึ่งส่วนเจ็ดไปกับพระราชสำนัก และไม่ถึงหนึ่งส่วนหกในการพัฒนาประเทศ

พระยาสุริยานุวัตรนั้นเสนอให้ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจจากการผลิตแบบศักดินามาเป็นการแบ่งงานกันทำตามความถนัดเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น ท่านได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของทุนในการพัฒนาประเทศชาติ ท่านเห็นว่าสยามนั้นไม่มีการสะสมทุนที่มากพอที่จะลงทุนในโครงการต่างๆที่ใหญ่ในระดับรัฐบาล ท่านยังเล็งเห็นว่าสาเหตุที่คนไทยยังยากจนอยู่ในวงเวียนเดิมๆนั้นก็เพราะไม่มีทุนที่จะเอาไปลงประกอบกิจการ โดยเฉพาะการเกษตรของตน ท่านจึงเสนอให้ตั้งธนาคารแห่งชาติเพื่อให้คนจนกู้เอาไปทำการเกษตรและประกอบกิจการและยังเป็นการระดมทุนในประเทศให้เกิดแหล่งทุนกู้ในประเทศขึ้น ส่วนทางด้านการค้าล้งนั้นท่านก็พยายามที่จะให้เลิกระบบเจ้าภาษีนายอากรที่ประมุขสิทธิในการเก็บภาษีจากรัฐบาลแล้วไปขูดรีดเอาจากประชาชนทั่วไปที่ยากจนในขณะที่คนร่ำรวยในเมืองกรุงและที่อื่นๆนั้นไม่ได้มีการเก็บภาษีเสียเท่าใด ท่านจึงเสนอให้มีการเก็บภาษีจากคนร่ำรวยดังคล้ายกับภาษีมรดกและภาษีแบบก้าวหน้า (Progressive tax ที่เราเรียกกันในปัจจุบัน) ท่านเห็นว่าการที่ขุนนางและชนชั้นสูงในสังคมไทยนั้นมีการสะสมทุนโดยไม่ได้ใช้ทุนให้เกิดประโยชน์ไปมากกว่าการบริโภคอย่างสุรุ่ยสุร่ายจนทำให้ขาดการออมซึ่งสำคัญต่อการลงทุนในอนาคต ทั้งนี้ในการเสนอแนวคิดทางการคลังของท่านก็เพื่อให้รัฐได้เงินมามากขึ้นเพื่อเอามาพัฒนาประเทศให้ประชาชนทั่วไปไม่มีความเป็นอยู่ที่ด้อย

เนื่องจากความเข้าใจอันลึกซึ้งของท่านในระหว่างดำรงตำแหน่งทูตอยู่ในยุโรปทำให้ท่านคิดว่าการค้าระหว่างประเทศนั้นมีความสำคัญยิ่ง จะปล่อยให้ต่างชาติครอบงำการค้าต่างประเทศของสยามแต่อย่างเดียวนั้นไม่ได้ และเนื่องจากประชาชนทั่วไปก็ไม่มีทุนที่จะต่อเรือทำการค้าและการผลิตอะไรใหญ่ๆได้เอง ท่านจึงเสนอให้รัฐเป็นผู้ทำกิจการดังกล่าวเสียเองเพื่อจะได้ทำให้รัฐมีรายได้และทำให้กำไรหมุนกลับมาพัฒนาความเป็นอยู่ของคนในประเทศ แม้พระยาสุริยานุวัตรจะมีความคิดเป็นเสรีนิยมแบบ English Liberal แต่ก็ยังเห็นว่ารัฐจะต้องใช้กระบวนการทางภาษีและกฎหมายต่างๆเพื่อรักษาอุสาหะกรรมบางชนิดที่สำคัญต่อชาติบ้านเมืองเอาไว้เพื่อไม่ให้ฟุ้งฟางต่างชาติในทางเศรษฐกิจเสียทุกด้าน

สิ่งที่น่าสนใจอย่างมากก็คือแนวคิดเศรษฐกิจของพระยาสุริยานุวัตรนั้นมีลักษณะคล้ายกับแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงตามแบบของรัชกาลที่ 9 ในปัจจุบันอยู่บ้าง โดยเฉพาะการทำให้ชุมชนสามารถมีทุนที่จะทำการเกษตรด้วยตัวเองได้ในระดับรากหญ้า แบ่งงานกันทำ ไม่ได้ปฏิเสธทุนนิยม แม้เศรษฐกิจจะพึ่งกลไกตลาดแต่ก็ไม่ได้เป็นเช่นนั้นเสียทั้งหมด ภาครัฐต้องทำให้การแข่งขันในกลไกตลาดนั้นมีความยุติธรรมและป้องกันไม่ให้ผู้มีทรัพยากรมากกว่าเอาเปรียบผู้ที่มีน้อยกว่าได้ ท่านเสนอว่าควรจะจัดการด้วยระบบสหกรณ์เพื่อให้คนทั่วไปสามารถรวมทุนกันบริหารจัดการสิ่งต่างๆได้ในระดับที่ใหญ่มากขึ้น นอกจากนี้ยังสนับสนุนให้มีการทำการค้าระหว่างประเทศและยังมีการป้องกันความเสี่ยงในการจะพึ่งต่างประเทศมากเกินไปโดยการรักษาและพัฒนาอุตสาหกรรมสำคัญในประเทศไว้บางส่วน นับว่าความลึกซึ้งของท่านนั้นยังมีความหมายกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทยแม้ในสมัยปัจจุบัน

แม้ความสนใจในวิชาเศรษฐศาสตร์ในหมู่ปัญญาชนจะมีอยู่มาก แต่การที่มีการออกกฎหมายป้องกันการสอนลัทธิเศรษฐกิจนั้นทำให้การเรียน การสอน และการศึกษาในด้านนี้ขาดช่วงไป ถ้าจะมีก็อยู่ในวงแคบและเป็นความลับ เศรษฐศาสตร์หายกลับเข้าไปจองจำอยู่ในกรงของพวกเจ้านายและขุนนางหัวโบราณ

กฏนั้นระเบิดออกจนทำให้วิชาเศรษฐศาสตร์สว่างไสวขึ้นในสยามอีกครั้งเมื่อเกิดการปฏิวัติปี 2475 ซึ่งหากทางรัฐบาลระบอบกษัตริย์เดิมได้ทำการเปลี่ยนแปลงพัฒนาเศรษฐกิจให้ดีขึ้นดังที่พระยาสุริยานุวัตรได้เสนอไว้ก็อาจจะเกิดขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไปได้โดยไม่มี การปฏิวัติรัฐประหาร อันที่จริงสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยคณะราษฎรก็คือการที่เศรษฐกิจไทยตกต่ำมากอันเนื่องจากการบริหารจัดการที่ล้มเหลวของระบอบเดิม ผสมไปกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำครั้งยิ่งใหญ่ในอเมริกา (The great depression) ในช่วงรัชกาลที่ 7 พอดี

หลังการปฏิวัติท่านอาจารย์ปรีดีได้ริเริ่มฟื้นการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์ขึ้นมาใหม่ในโรงเรียนสอนกฎหมายซึ่งได้เปลี่ยนมาเป็นมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองภายหลัง เมื่อมีการตั้งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองขึ้นในปี 2477 จึงได้มีการบรรจุวิชาเศรษฐศาสตร์ไว้อย่างชัดเจนในหลักสูตรธรรมศาสตร์บัณฑิตและเศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต การวางหลักสูตรของธรรมศาสตร์บัณฑิตประกอบไปด้วยวิชา กฎหมาย รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และการทูตควบคู่กันไปเพื่อให้เป็นคนที่มีความเข้าใจอย่างรอบด้าน ส่วนในวิชาเศรษฐศาสตร์นั้นก็แบ่งออกเป็นส่วนย่อยๆคือ ผลิตกรรมการ (Production) บริวตรกรรม (Circulation) วิชากรรม (Distribution) และโภคกรรม (Consumption)

การวางลักษณะเนื้อหาดังกล่าวนั้นท่านอาจารย์ปรีดีได้วางโดยยึดแบบอย่างมาจากสำนักเศรษฐศาสตร์ในฝรั่งเศสซึ่งคุณตามมาแล้วว่าเนื้อหาส่วนใหญ่เน้นมีลักษณะไปทางสำนักคลาสสิกและช่วงเริ่มต้นของนีโอคลาสสิก จากอดัม สมิท ไปยังอัลเฟรด มาร์แชล การนิยามความหมายของวิชาเศรษฐศาสตร์ในยุคนี้คือวิชาว่าด้วยการบำบัดความต้องการของมนุษย์โดยการเสนอและการสนอง (Demand & Supply) ท่านอาจารย์ที่แต่งตำราเพื่อใช้ในการสอนก็คือ อาจารย์เดือน บุนนาค ส่วนวิชาลัทธิเศรษฐกิจซึ่งครอบคลุมพัฒนาการความคิดทางเศรษฐศาสตร์มาตั้งแต่เริ่มต้นนั้นเขียนขึ้นโดยศาสตราจารย์ ฮัจ เจสัน ซึ่งใช้ในการสอนระดับปริญญาโท

คุณตาเล่าว่าในสมัยยุคที่ยังเป็นมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองอยู่นั้น มีทั้งพวกที่มาเข้ากลับเรียนดังเช่นในปัจจุบัน และยังมีพวกที่อยู่ค้างที่หอพักในมหาวิทยาลัยซึ่งลือชื่อในการเห็นผีหัวขาดอยู่เป็นเนืองนิจ จะเพราะว่า

ธรรมศาสตร์เป็นที่วังหน้าเก่าซึ่งเคยมีทั้งการฝึกทหารและการประหารอยู่มาก่อนแต่ยังมีตำนานว่าต้องคำสาปของ
กรมพระราชวังบวรฯอีกต่างหาก หรือจะเป็นว่าผู้คนสติหลอนกันไปเองก็ยากที่จะรู้ นอกจากเรื่องน่ากลัวๆตอน
กลางคืนแล้วพวกที่อยู่หอพักก็จะโชคดีเป็นอันมากเพราะท่านอาจารย์ปรีดีจะมาเยี่ยมเยียนเล่าเรื่องราวต่างๆให้ฟังสัก
เดือนละหลายคืน ท่านจะเล่าถึงความรู้วิชาการและสภาพความเป็นจริงในบ้านเมืองไทย ท่านจะทำให้เห็นเสมอว่า
เศรษฐกิจและการเมืองเป็นเรื่องที่ต้องเข้าใจควบคู่กันไปและแยกออกจากกันไม่ได้

ผมออกจากภวังค์แห่งความคิดกลับมาสู่โลกแห่งความจริงพร้อมกับหายใจเข้าไปเต็มปอดอย่างช้าๆ

ผมมองไปยังแม่โดมซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของธรรมศาสตร์ตลอดมา พลังก็คิดในใจว่านักศึกษาสมัยใหม่จะมีใครรู้ใหม่
ว่าผู้ใหญ่เลือดเหลืองแดงเคยบอกผมว่าตัวโดมนั้นเปรียบเหมือนปากกาแห่งธรรมและวิชาความรู้ที่ใช้เขียนแผ่นฟ้า
ใหม่ของไทยหลังปฏิวัติ 2475 ผมนึกถึงคำของผู้ใหญ่ท่านนั้นเสมอแทบทุกครั้งที่ได้เห็นแม่โดม มันทำให้ผมรู้สึกว่ามีชีวิต
ผมได้เป็นส่วนหนึ่งของอะไรที่มีความหมายแห่งการอภิวัดอันยิ่งใหญ่ในสังคมไทย

ผมมองขึ้นไปบนตึกโดม คุณตาเล่าว่าพื้นที่ในตึกในสมัยก่อนนั้นแบ่งออกเป็นหลายส่วนโดยมีห้องเรียน ห้องสมุด
ห้องพักอาจารย์และห้องประชุมจัดงาน หน้าต่างบนชั้นสองของตึกโดมที่มีผืนพรมัวพาให้ผมนึกไปถึงวันหนึ่งที่ผ่าน
มากกว่าครึ่งศตวรรษมาแล้ว วันที่คุณตาและคุณยายของผมแต่งงานที่นั่นโดยมีท่านผู้ประศาสน์การอาจารย์ปรีดีเป็น
เจ้าภาพในพิธี มันเป็นเรื่องที่ไม่น่าเชื่อสำหรับนักศึกษาเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์ในปัจจุบันที่จะจินตนาการว่าตึก
โดมที่เห็นมีแต่สำนักงานในสมัยปัจจุบันนั้นจะเคยเป็นที่จัดงานบอลรูมโดยเฉพาะการแต่งงานของผู้ที่จบการศึกษา
จากธรรมศาสตร์ เท่านั้นที่พอจะเห็นได้ชัดว่านักศึกษาและบรรดาอาจารย์สนิทสนมใกล้ชิดกันเพียงไร ผมไม่ได้เขียน
เรื่องส่วนครอบครัวเพียงเพราะอยากจะรอดไถ่แต่อย่างไร ผมเพียงอยากจะให้นักศึกษาเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์เห็น
ว่าตนเองนั้นเป็นหนึ่งในครอบครัวทางจิตวิญญาณกับบรรดานักเรียนเศรษฐศาสตร์รุ่นพี่ทุกคน อยากจะให้รู้สึกว่ามีวัน
คืนที่ตนได้เดินเหินอยู่ในมหาวิทยาลัยแห่งนี้ที่มีที่มา มีประวัติ มีความหมาย มีความต่อเนื่อง ดูเช่นเป็นสายตระกูลนัก
เศรษฐศาสตร์ที่มีความอบอุ่นและมีอุดมการณ์เรื่อยมา อย่างน้อยก็จะทำให้นักศึกษาที่เพียงแต่มาเรียนแล้วกลับเห็น
ว่าสถานที่แห่งนี้ในมุมมองที่เปลี่ยนไป

ผมเพียงอยากให้นักศึกษาเศรษฐศาสตร์รุ่นใหม่เห็น อ.ปรีดีและ อ.ป๋วยเดินอยู่ในทุกกาลเวลา ณ. ธรรมศาสตร์

ว่าจิตวิญญาณและอุดมการณ์ของท่านยังคงสัมผัสได้

ในทุกๆย่างก้าวและในทุกห้วงของจินตนาการ

ยังคงกระแทกทิวของเราและตักเตือนให้ทำอะไรให้มีคุณธรรมบ้างให้สมัครมหาวิทยาลัย

ให้รู้ว่าเห็นรูปปั้นท่านก็ให้ **คิด** แล้ว **ทำ** ไม่ใช่ **สักแต่ไหว้**

บทบาทความเป็นนักเศรษฐศาสตร์ของท่านอาจารย์ปรีดีนั้นมีหลายด้าน แต่ที่เด่นและเป็นปัญหาที่สุกที่สุดก็เห็นจะเป็น
เรื่องเค้าโครงการเศรษฐกิจที่ท่านโดนกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ในสมัยรัฐบาลของพระยามโนปกรณนิติธาดา
เนื้อหาของเค้าโครงการเศรษฐกิจของท่านหรือที่เรียกกันว่าสมุดปกเหลืองนั้นมีลักษณะไปทางสังคมนิยมแต่ไม่ใช่
คอมมิวนิสต์ หมวดที่หนึ่งของเค้าโครงฯนั้นกล่าวถึงหลักข้อสามของคณะราษฎรที่ว่า “จะต้องบำรุงความสุขสมบูรณ์

ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้ราษฎรทุกคนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก” เจตจำนงอันแรงกล้าที่จะพัฒนาเศรษฐกิจไทยโดยยึดเอาประโยชน์โดยตรงกับราษฎรของท่านอาจารย์นั้นแสดงออกมาอย่างชัดเจนในหลักการข้อสามดังกล่าว ในหมวดที่สองนั้นท่านกล่าวถึงความแร้นแค้นและความไม่เที่ยงทางเศรษฐกิจของคนไทยซึ่ง ร. 7 ทรงตอบได้อย่างรุนแรงว่า

“ข้าพเจ้าขอกล่าวว่าราษฎรของเราตลอดจนชั้นคนของท่านยังปรากฏเลยว่าอดตาย”

จุดที่น่าสังเกตก็คือการที่ ร. 7 ทรงตอบได้ได้อย่างชัดเจนนั้นก็คงจะเป็นเพราะพระองค์ไม่รู้จักรายงานตรวจราชการของเจ้าพระยาวงษาอนุประพัทธ์ปี 2454 ในสมัย ร. 6 ซึ่งกล่าวไว้ถึงความจนแร้นแค้นของชาวนาไทยถึงกับอดตายเอาไว้อย่างชัดเจนกระมัง⁴ แต่ด้วยลักษณะการให้เหตุผลตอบโต้ของ ร. 7 จึงทำให้มีคนอ้าง ดร.ชิมเมอร์แมนซึ่งได้มาทำการสำรวจสภาพเศรษฐกิจในเมืองไทยในช่วงก่อนหน้านั้น โดยกล่าวว่าชิมเมอร์แมนรายงานไว้ว่าคนไทยส่วนใหญ่มีความเป็นอยู่ที่ดีกว่าคนจีนและอินเดียถึงสองเท่า จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องปฏิรูประบบเศรษฐกิจอย่างเร่งด่วนดังที่อยู่ในเค้าโครงการเศรษฐกิจฯ ท่านอาจารย์ปรีดีจึงได้ตอบไว้ว่า

“ถ้าพูดเช่นนั้นเท่ากับเรายอมรับว่าอยู่อย่างพริมิตีฟ (*primitive*) ดีกว่า ความจริงดีเหมือนกันถ้าเราจะถอยหลังเข้าคลองให้คนมีความต้องการเพียงผ้าที่ปิดร่างกายนิดหน่อยเหมือนคนป่า ...เราต้องเทียบฐานะของเรากับประเทศที่เจริญแล้ว จึงจะเห็นว่าเราแร้นแค้นเพียงใด... ข้าพเจ้าไม่ใช่คนกรุงเทพฯ จึงรู้หัวอกคนบ้านนอกเป็นอย่างดี โดยได้รับความลำบากยากจน เพื่อนในหัวเมืองยังยากจนอยู่มาก นายชิมเมอร์แมนไม่เคยอยู่อย่างยากจนในเมืองไทย... สำรวจที่ไหนเจ้าหน้าที่ก็เตรียมผ้าห่มไว้รับ แม้ข้าราชการในกรุงเทพฯ ออกไปก็ไม่เห็นของจริงแท้ และทั้งตนเองก็สบายไม่เคยทุกข์ร้อนเหมือนชาวนาที่ทนทุกข์ขณะนี้”⁵

คำพูดนี้เป็นอมตะ

และในปัจจุบันก็ใช้คำพวกชาตินิยมใหม่หวักลวงๆ (ต่อให้มีปริญญาโทปริญญาเอกพ่วงหาง) ที่บิดเบือนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงได้ดีเสียจริง

สิ่งหนึ่งที่เราจะต้องคิดอยู่เสมอก็คือสภาพการณ์ของเศรษฐกิจสังคมไทยขณะนั้นซึ่งมีความจนแร้นแค้นไม่ได้ต่างไปกับที่พระยาสุริยานุวัตรได้กล่าวเอาไว้ การประกอบภาคเอกชนที่เป็นของคนไทยจริงๆ ก็ไม่ค่อยมี บริษัทใหญ่ๆ ก็จะอยู่กับต่างชาติโดยเฉพาะจีนและฝรั่งเป็นส่วนมาก คนไทยสมัยก่อนเห็นว่าการค้าขายประกอบกิจการนั้นไม่มีเกียรติไม่เหมือนกับการรับราชการที่ถือว่าเป็นเกียรติยศแห่งวงศ์ตระกูล ท่านอาจารย์ปรีดีได้พยายามที่จะใช้สถานการณ์เหล่านี้เป็นพื้นฐานในการดำเนินโครงการเศรษฐกิจแบบกึ่งสังคมนิยมตามความคิดของท่าน

ในหมวดที่สามของเค้าโครงการเศรษฐกิจนั้นกล่าวถึงการประกันความสุขของราษฎร (*Assurance Sociale*) ซึ่งก็เหมือนกับการประกันสังคมที่เราเพิ่งจะมีจริงจังไม่นานมานี้ โดยมีหลักการว่ารัฐควรจะสามารถประกันให้ประชาชนมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย แนวคิดของท่านเฉพาะในจุดนี้อาจจะดูเหมือนระบบสังคมนิยมแต่

4 สิริลักษณ์ ศักดิ์เกรียงไกร พระยาสุริยานุวัตร หน้า. 20

5 รายงานการประชุมกรรมการพิจารณาเค้าโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ

หากลองฟังพิจารณาแล้วก็ยังเป็นเพียงแบบอ่อนๆซึ่งแม้แต่ ในประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม (liberal) ดังเช่นอเมริกาหรืออังกฤษก็ต่างเห็นพ้องว่าจำเป็นต้องมีการประกันสังคมในด้านปัจจัยการดำรงชีวิตพื้นฐานเพื่อไม่ให้กลายเป็นปัญหาสังคมหนักข้อขึ้น ท่านปริตึกกล่าวไว้อย่างถูกต้องว่าการประกันระดับนี้ในประเทศที่ยังไม่มีพัฒนาการทางธุรกิจเอกชนดังเช่นสยามในยุคนั้นจำเป็นต้องมีรัฐบาลเป็นผู้ประกัน และการที่รัฐจะประกันได้ก็ต่อเมื่อรัฐเป็นผู้ตั้งโรงงานสร้างปัจจัยพื้นฐานเหล่านั้นโดยการจ้างประชาชนมาเป็นข้าราชการเสียเอง แต่การบริหารการประกอบการดังกล่าวเป็นระบบสหกรณ์เพื่อให้ผู้ร่วมงานเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการบริหารและมีการจัดแบ่งสรรผลประโยชน์ตามสมควร จุดนี้ที่คนชอบหาว่าท่านเป็นคอมมิวนิสต์เพราะมีแนวคิดคล้ายกับโซเวียตแต่แท้จริงแล้วท่านไม่ได้จะริบทรัพย์สินของคนรวยมาเป็นของกลางแต่อย่างใด ท่านเพียงแต่จะให้รัฐบาลซื้อมาจากเอกชนถ้าต้องการจะขาย ทั้งบริษัทห้างร้านที่มีอยู่แล้วและจะเปิดใหม่หรืออาชีพอิสระต่างๆท่านก็ได้บังคับให้ต้องมาทำงานให้รัฐแต่อย่างใด จริงๆแล้วสิ่งที่ท่านเสนอให้ทำนั้นไม่ได้ขัดอะไรกับแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์แบบนีโอคลาสสิกที่มีความเป็นเสรีนิยมสูงเสียด้วยซ้ำ สาเหตุที่เป็นเพราะการให้รัฐบาลประกอบกิจการเพื่อปัจจัยพื้นฐานเหล่านั้นเป็นการแก้ปัญหาความผิดพลาดของระบบตลาด (Market Failure) ในขั้นต้น ส่วนเมื่อการประกอบธุรกิจส่วนนี้เกิดขึ้นในรูปแบบของสหกรณ์เป็นแล้วเป็นสรแล้ว ผู้ประกอบการรายอื่นก็อาจจะดำเนินธุรกิจเพื่อการส่งเสริมหรือแข่งขันต่อไปได้

ข้อสังเกตก็คือท่านอาจารย์ปริตึกนั้นคิดอะไรเป็นระบบที่ชัดเจนและเน้นที่ความยั่งยืนในตัวโครงสร้าง ดังเช่นเค้าโครงฯ ที่มีจุดประสงค์ในการประกันความสุขสมบูรณ์ของราษฎรโดยจัดให้รัฐบาลประกอบการเองโดยมีข้าราชการจัดตั้งเป็นสหกรณ์ขึ้น ซึ่งเป็นตรรกะที่สมบูรณ์เป็นอนุกรมในระดับหนึ่งเพราะเป็นการเสนอให้สร้างระบบที่มีความพอเพียงและต่อเนื่องในตัวของมันเองดังนั้นจึงมีความยั่งยืน ตรรกะเช่นนี้นับเป็นความพิเศษชนิดหนึ่งของวิชาเศรษฐศาสตร์ที่สอนให้รู้จักคิดให้ชัดเจน เป็นระบบ และเน้นความยั่งยืน

แม้แต่การตั้งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองนั้นก็อยู่ในกรอบของตรรกะเช่นนี้ ท่านอาจารย์ปริตึกเองทราบดีว่าการตั้งและพัฒนามหาวิทยาลัยให้เป็นตลาดวิชาที่คืนั้นจำเป็นต้องใช้ทุนมากและจำเป็นที่จะต้องมีความเป็นเอกเทศไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง โดยเฉพาะการพัฒนาวิชาเศรษฐศาสตร์ซึ่งเป็นที่เฟื่องฟูและมีความละเอียดอ่อนทางการเมืองสูงมาก ดังนั้นธรรมศาสตร์ในยุคแรกๆจึงเป็นมหาวิทยาลัยที่มีอิสระมากในการสร้างหลักสูตรและการบริหารด้านต่างๆเนื่องมาจากท่านอาจารย์ปริตึกได้ให้ธรรมศาสตร์ตั้งธนาคารขึ้นคือธนาคารเอเชียเพื่อใช้เป็นกำไรส่วนหนึ่งของธนาคารเหล่านี้เป็นแหล่งทุนที่จะใช้ในรายจ่ายของมหาวิทยาลัยทั้งในด้านค่าดำเนินการและการลงทุนทางการศึกษาโดยที่ทางมหาวิทยาลัยถือหุ้นอยู่ในธนาคาร 80% มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองจึงเป็นมหาวิทยาลัยนอกระบบราชการอยู่แล้วในเบื้องต้น ฟังจะมากลายเป็นมหาวิทยาลัยภายใต้โครงสร้างที่คร่ำครึและมีความเป็นการเมืองสูงในยุคหลังเมื่อธนาคารที่ตั้งขึ้นโดยยึดไปโดยคณะทหารซึ่งได้ขายหุ้นของมหาวิทยาลัยไปให้องค์การทหารผ่านศึกซึ่งต่อมาได้ขายหุ้นให้กับบริษัทบูรพาสากลของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์อีกทอดหนึ่ง จึงทำให้มหาวิทยาลัยจำเป็นต้องพึ่งสำนักงบประมาณมาตั้งแต่นั้นพร้อมด้วยการตัดคำว่า “วิชา” และ “การเมือง” ออกจนดาวน์เหลือเพียงคำว่ามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ดังเช่นในปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้พวกคัดค้านไม่ห้ามมหาวิทยาลัยออกนอกระบบในสมัยปัจจุบันก็ควรจะจารึกตรรกะและเกร็ดประวัติศาสตร์มหาวิทยาลัยนี้ไว้ในกะโหลกเสียด้วย

สิ่งหนึ่งที่ชัดเจนในเค้าโครงการเศรษฐกิจก็คืออุดมการณ์แห่งเสรีภาพ ในด้านการค้าต่างประเทศนั้นท่านก็กล่าวไว้

คล้ายกับพระยาสุริยานุวัตรคือให้ประเทศสยามพยายามผลิตให้เพียงพอกับความต้องการทั่วไปของตัวเองเสียก่อน เพื่อป้องกันปัญหาที่เกิดจากการปิดประตูการค้าของต่างชาติ การค้าทั่วไปก็มีอยู่ได้ไม่ขัดขวาง โดยเฉพาะการนำเข้าเครื่องจักรที่เราผลิตเองไม่ได้ ค่าโครงการเศรษฐกิจยังมุ่งที่จะแก้กฎหมายและข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศที่ไม่เป็นธรรมในสมัยนั้นอีกด้วย ส่วนเสรีภาพในการดำรงชีวิตอยู่นั้นก็ไม่ได้ดิรอนไปเพราะว่าคนในชาติจะกลายเป็นข้าราชการเสียเยอะเพราะเป็นเพียงกระบวนการผลิตให้ประเทศเลี้ยงปากท้องได้ และก็ไม่ได้บังคับว่าทุกคนจะต้องเป็นราชการ ส่วนเสรีภาพทางการเมืองนั้นก็ยิ่งเต็มทีภายใต้การครอบงำของรัฐธรรมนูญและระบอบประชาธิปไตย

ท่านสะท้อนให้เห็นความเป็นหนึ่งเดียวกันของเศรษฐกิจศาสตร์และการเมืองผ่านเค้าโครงฯอย่างชัดเจน

หลังจากที่อาจารย์ปรีดี (หลวงประดิษฐมนูธรรม) ได้เสนอเค้าโครงการเศรษฐกิจที่เรียกว่าสมุดปกเหลืองแล้วนั้น ร. 7 ได้ทรงออกพระบรมราชวินิจฉัยที่เรียกว่าสมุดปกขาวออกมาโจมตีในแทบทุกด้าน มีผู้กล่าวว่าสิ่งเดียวที่ ร. 7 เห็นด้วยไม่ขัดข้องกับอาจารย์ปรีดีก็คือเรื่องการออกถือตราสัญชาติ พระองค์กล่าวว่า

“โครงการนี้นั้นเป็นโครงการอันเดียวอย่างแน่นอนกับที่ประเทศรัสเซียใช้อยู่ ส่วนใครจะเอาอย่างใครนั้นข้าพเจ้าไม่ทราบ สตาลินจะเอาอย่างหลวงประดิษฐ์ฯ หรือหลวงประดิษฐ์ฯจะเอาอย่างสตาลินก็ตอบไม่ได้ ตอบได้ข้อเดียวว่าโครงการทั้ง 2 นี้เหมือนกันหมด เหมือนกันจนรายละเอียดเช่นที่ใช้และรูปของวิธีการกระทำ”

การที่ ร. 7 กล่าวเช่นนั้นก็ทำให้ผู้ใหญ่ในรัฐบาลอื่นที่ไม่เห็นด้วยกับหลวงประดิษฐ์ไม่ว่าจะด้วยการขัดผลประโยชน์ของตนหรือการไร้ซึ่งปัญญาที่ต่างพากันโจมตีตาม นำแปลกที่คนซึ่งมีการศึกษาสูงและอ่านออกเขียนได้จะเห็นเค้าโครงฯของอาจารย์ปรีดีกับระบบคอมมิวนิสต์โซเวียตเหมือนกันเสียทุกอย่าง ดูจะเป็นการกล่าวโดยใช้เพียงความรู้สึกที่ไม่ได้ใช้เหตุผลระมัดระวัง คนที่ไม่เห็นด้วยอย่างหัวชนฝาก็คือพระยามโนฯนั่นเอง แม้คณะกรรมการที่พระยามโนฯตั้งขึ้นมาเพื่อพิจารณาเค้าโครงการฯนั้นจะเห็นด้วยแต่เมื่อพระยามโนฯเองไม่เห็นด้วยก็เป็นอันตกไป พระยามโนฯยังกล่าวเสียดสีเค้าโครงฯไว้อีกว่า “ข้าพเจ้ารับรองในช่วงชีวิตข้าพเจ้าว่าทำไม่ได้...โครงการนี้ก็ร้อยปีจึงจะทำได้นั้นไม่ทราบ ถ้าคนอยู่ในสมัยพระศรีอริย์แล้วทำอย่างนี้ได้” ต่อมาเมื่ออาจารย์ปรีดีลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีเพื่อนำเค้าโครงฯประกาศให้ราษฎรทราบเพื่อการเลือกตั้งใหม่ตามวิถีประชาธิปไตย พระยามโนฯจึงใช้ชั้นเชิงการเมืองนอกวิถีโดยการปิดสภาผู้แทนราษฎร งดใช้รัฐธรรมนูญบางมาตรา และตราพระราชบัญญัติคอมมิวนิสต์ขึ้นเพื่อใช้กล่าวหาอาจารย์ปรีดีว่าเป็นคอมมิวนิสต์ ซึ่งต่อมาก็ได้มีการตั้งคณะกรรมการสอบสวนขึ้นภายหลังและพบว่าอาจารย์ปรีดีนั้นไม่ได้ผิดตามกล่าวหาแต่อย่างใด ด้วยการแพ้เชิงทางการเมืองดังกล่าวจึงทำให้เค้าโครงฯนั้นไม่ได้เกิดออกมาเป็นความจริงในทันทีตามที่หวังไว้

อย่างไรก็ตามแนวคิดเก้าหน้าทีอาจารย์ปรีดีร่างไว้ในเค้าโครงฯของได้เป็นแรกผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเศรษฐกิจไทยหลายๆด้านเช่นการปรับระบบภาษีให้ยุติธรรมมากขึ้นและมีภาษีเงินได้ มีการแก้ไขสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรมกับต่างประเทศ มีการจัดตั้งเทศบาลขึ้นทั่วประเทศตั้งแผนการจัดตั้งสหกรณ์ทางเศรษฐกิจของชุมชนในเค้าโครงฯ มีการวางแผนเศรษฐกิจระดับชาติ และการเกิดระบบประกันสังคมขึ้นในชาติ

ทั้งๆที่ท่านคุณประโยชน์ให้กับชาติถึงเพียงนั้นก็ยังไม่พ้นภัยการเมืองอยู่ดี ท่านต้องอยู่ต่างประเทศจนเสียชีวิตที่ปารีส

“สื่อเอาอาราย?”

เสียงอาแปะล่องลอยมาสลายห้วงความคิดเรื่องอาจารย์ปรีดีของผม

ผมเดินคิดมาตลอดทางจากท่าพระจันทร์มายังท่าช้างจนมานั่งอยู่ที่ร้านก๋วยเตี๋ยวแคะที่ดู classically เก่าแห่งนี้ ระหว่างทางที่เดินมานั้นก็เห็นร่องรอยสถาปัตยกรรมแนวยุโรปช่วงปลาย Colonial ซึ่งแสดงออกอย่างชัดเจนบนตึกแถวท่าช้าง ดูช่างสวยงามทำให้นักไปถึงสมัยเชื้อท่านผู้นำชาติพันธุ์ของจอมพล ป. ที่บังคับให้ราษฎรใส่หมวกและจูบลามีก่อนออกมาทำงานในตอนเช้า ไม่งั้นโดนจับ

โอ... เมืองไทยของเรา สมองผู้นำของเรา

ก๋วยเตี๋ยวแคะหอมกรุ่นมีไอน้ำลอยขึ้นแต่พองามได้ slide ออกจากมือของอาแปะมาอยู่บนโต๊ะ ผมหยิบตะเกียบไปพร้อมกับรู้สึกชื่นชมความขยันขันแข็งของคนจีนที่มาอยู่เมืองไทย....

โดยเฉพาะตำนานของนักเศรษฐศาสตร์แซ่ อี้ ที่ชื่อ “ป๋วย”

อาจารย์ป๋วยสำเร็จการศึกษาจาก London School of Economics โดยเป็นศิษย์เอกของเฟรดอริก ฮาเย็ก (Hayek) ผู้เป็นนักเศรษฐศาสตร์รางวัลโนเบลหัวเสรีนิยมในสำนักออสเตเรียอันมีแนวคิดแตกต่างไปจากพวก Neo-classical อย่างมาก จากนั้นท่านก็เป็นเสรีไทยในสมัยสงครามโลกที่ใช้รหัสว่านายเข้ม เย็นยิ่ง โดยมีอาจารย์ปรีดีผู้ใช้รหัสว่ารัฐ ท่านรับราชการในตำแหน่งเศรษฐกร (นักเศรษฐศาสตร์) ในกรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง และได้เป็นรองผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยในปี 2496 ซึ่งได้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ระบบเงินตราแลกเปลี่ยนซึ่งมีปัญหาอย่างมากกลับมีเสถียรภาพอันนำไปสู่การเจริญเติบโตของเศรษฐกิจที่ดีขึ้นอย่างชัดเจน

ต่อมาอาจารย์ป๋วยต้องออกจากตำแหน่งเนื่องจากปฏิเสธรกรที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ต้องการซื้อสหธนาคารกรุงเทพจำกัด แต่เนื่องจากธนาคารแห่งนั้นกระทำผิดระเบียบของธนาคารแห่งประเทศไทยและต้องถูกปรับหลายล้านบาท จอมพลให้ยกเลิกการปรับ แต่ได้รับการปฏิเสธจากอาจารย์ป๋วย ต่อมาท่านก็เป็นคณะกรรมการในการพิจารณาเรื่องการเปลี่ยนบริษัทพิมพ์ธนบัตรซึ่งพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์อธิบดีกรมตำรวจและรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลังเสนอให้บริษัทหนึ่งในสหรัฐอเมริกาซึ่งตนเองมีผลประโยชน์อยู่ด้วย ซึ่งอาจารย์ป๋วยก็ลงความเห็นว่าจะไม่ควรรีบทำให้พลตำรวจเอกเผ่าไม่พอใจ อาจารย์ป๋วยจึงโดยย้ายไปเป็นที่ปรึกษาทางเศรษฐกิจการคลังประจำสถานเอกอัครราชทูตไทยในอังกฤษ และเป็นผู้แทนไทยประจำคณะมนตรีดีบุกระหว่างประเทศซึ่งอาจารย์ป๋วยทำวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกด้านนี้อยู่แล้วมีผลทำให้ ไทยสามารถขายแร่ดีบุกเป็นสินค้าออกสำคัญของประเทศได้มากขึ้น ต่อมาจอมพลสฤษดิ์ได้เชิญอาจารย์ป๋วยกลับมาเป็นทั้งผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยและผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กล่าวคือท่านคุมทั้งด้านการเงินและการคลังของประเทศไทยในตอนนั้นจึงทำให้มีผู้กล่าวว่า

"ตลอดสมัยที่ดร.ป๋วยเป็นผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยถือได้ว่าเป็นสมัยที่ธนาคารแห่งประเทศไทยปลอดจากการเมืองมากที่สุด และเป็นยุคที่สามารถรักษาเสถียรภาพเงินตราไว้ได้อย่างแข็งแกร่ง เงินบาท ได้รับได้รับความเชื่อมั่นจากทั้งในและนอกประเทศ ทำให้มีการค้าขายและการลงทุนเพิ่มขึ้น นอกจากนี้เงินทุน สำรองระหว่างประเทศก็เพิ่มมากขึ้นเป็นประวัติการณ์ ธนาคารแห่งประเทศไทยเริ่มขยายสาขาออกไปสู่ภูมิภาค สามารถจัดตั้งโรงพิมพ์ธนบัตรได้สำเร็จ ไม่จำเป็นต้องไปพิมพ์ธนบัตรในต่างประเทศ มีการออกพระราชบัญญัติ ธนาคารพาณิชย์ปี พ.ศ.2505 ซึ่งถือเป็นแม่บทของธนาคารพาณิชย์ตลอดจนนำเทคนิคนโยบายทางการเงินที่สำคัญๆ เช่น อัตราเงินสัด สำรองอัตราส่วนลดมาใช้ และชักจูงให้ธนาคารปฏิบัติตามกฎระเบียบ อันจำเป็นต่อการ เสริมสร้างความมั่นคงในระบบการธนาคาร และอนุมัติให้ธนาคารพาณิชย์เปิดสาขามากขึ้นและขยายไปทั่ว ราชอาณาจักร ทำให้กิจการธนาคารพาณิชย์ต่างๆเจริญรุดหน้าอย่างรวดเร็ว"

นอกจากนั้นอาจารย์ป๋วยยังวิจารณ์นักการเมืองและทหารชั้นสูงที่หาประโยชน์ส่วนตัวผ่านทางราชการ ถึงขนาดจอมพลถนอมยอมออกจากราชการเพราะบทกลอนวิจารณ์ของอาจารย์ป๋วย

ท่านอาจารย์ป๋วยยังรับตำแหน่งคนบดีคณะเศรษฐศาสตร์และก่อตั้งมูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยขึ้นอีกด้วย จะเห็นได้ว่าอาจารย์ท่านเห็นเอาจริงเอาจังกับเรื่องการศึกษาและการพัฒนาชนบทมานานแล้ว และเมื่อพ.ศ.2508 ดร.ป๋วยได้รับรางวัลแมกไซไซ สาขาบริการสาธารณะ มีคำประกาศเกียรติประวัติว่า

"บุคคลสำคัญผู้แสดงบทบาทอยู่เบื้องหลังความสำเร็จของธนาคารแห่งประเทศไทยในการ ขยายตัวทางเศรษฐกิจ โดยมีเสถียรภาพการเงินควบคู่กันไป นายธนาคารระหว่างประเทศยกย่องว่านายป๋วยเป็น ผู้ว่าการธนาคารกลางที่มีความสามารถดีเด่นคนหนึ่งของโลก ... การกระทำของนายป๋วยยังเป็นแรงบันดาลใจ สำหรับข้าราชการผู้ขยันขันแข็ง นายป๋วยผู้ถือได้ว่า ความเรียบง่ายคือความงามและความซื่อสัตย์สุจริต คือคุณความดีสูงสุดของชีวิตข้าราชการ เป็นหลักประจำในซึ่งยึดถือมาช้านาน และได้เผยแพร่กับเพื่อนร่วมงาน ด้วยว่า ในฐานะนักเศรษฐศาสตร์ผู้แสวงหาความจริงและผู้ใช้วิชาชีพ จะต้องไม่เป็นเพียงผู้ที่คอยเรียนรู้อยู่เสมอและ ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น หากยัง ต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต และต้องแสดงให้เห็นปรากฏออกมาถึง ความซื่อสัตย์สุจริตนั้นอย่างเพียงพอที่จะเรียกร้องให้ผู้อื่นมีความซื่อสัตย์สุจริตด้วย"

อาจารย์ป๋วยทำให้มาตรฐานทั้งด้านความมีจริยธรรมและความสามารถของธนาคารแห่งประเทศไทยนั้นสูงแทบจะที่สุดในหน่วยงานอิสระที่อิงกับรัฐมาจนทุกวันนี้

ต่อมาเมื่อจอมพลถนอมทำการรัฐประหารท่านอาจารย์จึงได้เขียนจดหมายฉบับอมตะถึงผู้ใหญ่บ้านท่านุ เกียรติทอง จากนาย เข้ม เย็นยั้ง โดยเรียกร้องให้ท่านจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่โดยเร็ว ซึ่งส่งผลให้อาจารย์ป๋วยต้องลาออกจากราชการคนบดี แต่ต่อมามีคณะอาจารย์และนักศึกษาได้มีประชามติให้อาจารย์ป๋วยเป็นอธิการบดีคนต่อไป ท่านเคยได้รับการขอร้องให้เป็นนายกรัฐมนตรี แต่อาจารย์ป๋วยไม่รับเพราะไม่ต้องการยุ่งเกี่ยวกับการเมือง

ต่อมาอาจารย์ป่วยก็กลายเป็นเหยื่อของทั้งฝ่ายการเมืองและฝ่ายนักศึกษาในเหตุการณ์ 6 ตุลาคมซึ่งต่างกล่าวหาท่าน ทำให้ท่านต้องออกจากประเทศและไม่ได้กลับมาอยู่นานๆจนท่านเสียชีวิตไปในอังกฤษในที่สุดเฉกเช่นอาจารย์ปรีดี

นี่ถึงเรื่องอาจารย์ป่วยจบก็เรียก taxi กลับบ้าน ปรากฏว่าคนขับ taxi ก็เป็นคนชยันนาซึ่งเป็นทีเดียวกับที่อาจารย์ไปกระโดดร่มมาสมัยเสรีไทยแล้วไปเจอยายที่นึกว่าอาจารย์ป่วยเป็นลูก

รถติดชวนให้คิดฟุ้งไปอีกว่า

สิ่งหนึ่งที่ทั้งพระยาสุรยานาววัตร อาจารย์ปรีดี และอาจารย์ป่วยมีก็คือการปฏิบัติตนอยู่บนสิ่งที่ผมเรียกว่าศีลธรรมเชิงรุก (Active morality) ซึ่งก็คือความสามารถที่จะคิดวิภาษณ์สิ่งต่างๆว่าอะไรผิดอะไรถูกและยังกระทำบางสิ่งเพื่อสร้างให้เกิดความชอบธรรมในสังคม พวกท่านต่างแสดงให้เห็นว่าคุณธรรมในสังคมจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้คนปฏิบัติคุณธรรมและสร้างสังคมที่ชอบธรรมขึ้นมาแทนสังคมแห่งอวิชชา กิเลส และความกลัวดังที่เป็นอยู่ อาจารย์ป่วยเคยกล่าวว่า

เราท่านมักจะได้ยินเสมอว่า “อุดมคติกินไม่ได้” คณปภาณักอยากจะทำเสียเหลือเกินว่า ใครเล่าจะบ้าพอที่จะกินอุดมคติ หรือมีอะนั่นก็มีผู้กล่าวว่า “ไอ้ที่คุณคิดจะทำนั้นมันเป็นอุดมคติแต่ปฏิบัติไม่ได้” ต้องตอบว่าสิ่งที่ดีนั้นปฏิบัติได้ยาก ไม่ใช่ปฏิบัติไม่ได้ ต้องพยายามปฏิบัติให้ได้ สิ่งที่เลวนั้นจะปฏิบัติให้ง่ายสักเพียงใด ก็ดีขึ้นไม่ได้

พวกท่านเป็นนักศีลธรรมเชิงรุกซึ่งแตกต่างอย่างมากกับคนดีๆทั่วไปที่เป็นนักศีลธรรมเชิงรับ (Passive moralists) ซึ่งได้แต่เพียงคิด ได้แต่พูด แต่ไม่มีคุณธรรมพอที่จะทำอะไรเป็นขึ้นเป็นอันเพื่อให้เกิดความชอบธรรมขึ้น ท่านทั้งสามต่างต่อสู้ความคดโกงและความอยุติธรรมต่างๆในระดับประเทศชาติ แม้ชีวิตของทั้งสามท่านจะจบลงด้วย tragedy แต่ก็ได้ให้ข้อคิดที่สำคัญกับนักเศรษฐศาสตร์ยุคใหม่

สิ่งแรกที่นักเศรษฐศาสตร์ทั้งที่ยังศึกษาอยู่และปฏิบัติกิจการงานแล้วก็คือการที่เราจำเป็นที่จะต้องทำสิ่งที่ดีๆให้เกิดขึ้นให้ได้ไม่ใช่แต่คิดหรือแ่งแต่ปาก

ผมได้ข้อสรุปว่า

สาเหตุที่ทำให้เมล็ดพันธ์แห่งความชั่วร้ายทั้งปวงงอกผลิบานความเลวระยำในสังคม ก็คือคนดีๆที่ไม่ทำอะไรนั่นเอง

สิ่งที่ pathetically น่าเศร้าที่สุดก็คือการที่คนดีๆส่วนใหญ่เป็นแค่ นักศีลธรรมเชิงรับที่ซ่อนความขลาดกลัวของตนด้วยคำว่า

“ทำไมฉันจะต้องลดตัวลงไปยุ่งกับเรื่องชั้นต่ำชั่วๆเช่นนั้นด้วย!”

ว่าแล้วผู้คนดีๆเหล่านั้นก็เซิดจมูกและตัวดวงของตนแล้วเดินกลับไป

ผมเข้าใจ paradox ของมนุษย์ชาติที่ว่าทำไมคนเลวๆซึ่งเป็นส่วนเล็กๆในสังคมจึงควบคุมโครงสร้างอำนาจส่วนใหญ่ของสังคมเสมอ คำตอบก็คือเพราะคนดีๆไม่ยอมทำอะไร มัวแต่ถ่มมือถ่มเท้าปล่อยให้พวกคนเลวค่อยๆแทรกซึมเข้าไปกุมบังเหียนทางสังคม กว่าจะมีใครรู้ตัวก็สายไปแล้ว จากความชั่วก็กลายมาเป็นความเคยชินในสังคมที่เต็มไปด้วยค่านับแต่ไร้การกระทำ ผมไม่ศรัทธาในมหาชนเท่าใดนักก็เพราะเหตุนี้เพราะคนดีๆไม่ทำอะไรเพื่อที่จะหยุดการขยายตัวของความชั่วร้ายในสังคม

กลไกที่กล่าวมานี้เองคือสาเหตุว่าทำไมมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองจึงเสื่อมลงมาเป็นเพียงมหาวิทยาลัยธรรมดา ทำให้สังคมจึงอยู่ใต้นักการเมืองคดโกง ทำให้อาจารย์ปริศติและอาจารย์ปวยไม่ได้อีกกลับเมืองไทย ทำให้ความเลวจึงบังคับความดีเสียหายด อยากให้ระลึกถึงคำเตือนของในหลวงที่เราต้องไม่ปล่อยให้คนเลวขึ้นมาใช้อำนาจให้เกิดความเดือดร้อนวุ่นวายได้ ทำให้พระองค์จึงกล่าวเช่นนั้น

และกลไกแห่งความชั่วร้ายก็ยังดำเนินต่อไปในขณะนี้ ขณะที่ท่านกำลังอ่านประโยคนี้ ช่วยหยุดมันที!!!

อีกสิ่งหนึ่งที่ผมได้จากการศึกษาประวัติศาสตร์ก็คืออุดมการณ์ที่บริสุทธิ์นั้นอันตราย

นอกจากกินไม่ได้แล้วอาจทำให้ตายไม่ดีอีกด้วย

ดังนั้นเราจำเป็นที่จะต้องเข้าไปมีบทบาทในโครงสร้างอำนาจในสังคม หากเราต้องการเกิดการพัฒนาในระยะยาว เราไม่อาจปฏิเสธอำนาจได้ เราได้แต่เพียงเตือนตนเองว่า Power corrupt, absolute power corrupt absolutely!

เราต้องระลึกถึงทั้งวีรกรรมและชะตากรรมอันโหดร้ายของทั้งสามท่านไว้ให้ดี ผมเชื่อว่าเราจำเป็นต้องศึกษาและปฏิบัติตนให้เชี่ยวชาญแตกฉานในเกมการเมืองโดยไม่ยอมให้ศีลธรรมเชิงรุกของเราสูญหายไป อาจารย์ปริศติเคยกล่าวไว้ว่าเมื่อท่านมีอำนาจท่านก็ขาดความแตกฉานในเกมการเมืองและเมื่อท่านมีความแตกฉานท่านก็ไร้ซึ่งอำนาจเสียแล้ว

เราต้องระลึกไว้ให้ดีว่ามหาชนเป็นผู้ตาม พวกเขาจะไม่เริ่มอะไรเอง พวกเขาจะบ่นและด่าว่าความอยุติธรรมในสังคม แต่พวกเขาจะไม่ทำอะไรกับมัน เราจะต้องมีความเป็นผู้นำเพื่อที่จะให้มหาชนช่วยสนับสนุนเรา

สิ่งนี้เองที่กลายมาเป็นแกนกลางของปรัชญาในการดำเนินชีวิตของผม

ในการที่เราจะเปลี่ยนแปลงระบบใดๆ เราจำเป็นต้องเข้าไปสู่แกนกลางของมันและอภิวัฒน์มันให้โครงสร้างเดิมค่อยๆล่มสลายไปจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของมันเอง

(To make sure that Nash equilibrium in the game of power politics is at the point where the whole system will eventually collapse with its own dynamics)

เราจำเป็นต้องควบคุมกระบวนการนี้ได้และนำให้มหาชนช่วยสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีอย่างยั่งยืน

บางทีสิ่งที่ผมเขียนไว้ด้านบนอาจจะฟังดูน่ากลัวไปบ้าง แต่ผมคิดว่าเป็นเรื่องจริงที่เราจำเป็นต้องระลึกไว้ ที่สำคัญก็คือว่าทุกอย่างนั้นเกิดจากศีลธรรมเชิงรุก เราจำเป็นที่จะต้องสังวรไว้ว่ารากเหง้าของเศรษฐศาสตร์นั้นเป็น Moral

science ไม่ใช่ Natural science อดัม สมิทก็เป็นศาสตราจารย์ทางธรรมศาสตร์ (Moral science) ซึ่งมีหัวใจอยู่ที่ว่า

กระบวนการที่จะให้สิ่งที่ดีและยุติธรรมเกิดขึ้นในสังคมนั้นควรจะเป็นอย่างไร (What ought to be morally justify) ซึ่งแน่นอนว่าเป็นประโยค Normative

ไม่ใช่อย่างทวิวิทยาศาสตร์กายภาพที่มีความเป็น positive ที่มีแกนอยู่ว่า

เศรษฐกิจเป็นอย่างไร (What is?)

เป็นที่น่าตลกกว่าเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกหรือนักเศรษฐศาสตร์ต่างๆไปต่างมีมีจิตวิญญูที่ขบคิดว่าเศรษฐศาสตร์จะต้องเป็น positive science จะต้องกล่าวถึงความจริงแท้ สามารถวัดได้ คำนวณได้ สิ่งเหล่านี้อยู่ในตำราวิชาเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่เกือบทุกเล่มที่พยายามจะบอกว่าเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่นั้นเป็น positive ไม่ใช่ normative.

ที่ว่าตลกก็คือว่าการพยายามที่จะเป็น positive นี้ดูจะดูเอาความเป็นมนุษย์ออกไปจากวิชานี้เสียแทบหมด ดูๆแล้วยิ่งทำให้วิชาเศรษฐศาสตร์หลุดออกไปจากความเป็นจริงมากขึ้น แม้จะมีการพยายามที่จะใช้คณิตศาสตร์ชั้นสูงมาเป็นรากฐานทำให้เศรษฐศาสตร์ดูเป็นวิทยาศาสตร์มากขึ้นแต่นักเศรษฐศาสตร์ชั้นครูเช่น พิภู แห่งสำนัก Cambridge ก็กล่าวว่ามันเป็นแค่เพียงการหลงอยู่กับกายกรรมทางปัญญา (Intellectual gymnastic) เท่านั้นเอง มีคนกล่าวประชดประชันแต่ก็ดูมีเหตุผลว่าการที่วิชาเศรษฐศาสตร์กลายเป็นเหมือนกับปัจจุบันนี้ก็เพราะนักเศรษฐศาสตร์หรือจิตวิทยาวิทยาศาสตร์กายภาพ แม้แต่ Keynes ป้าแห่ง macro ก็ยังบอกว่าเศรษฐศาสตร์คือส่วนหนึ่งของจริยศาสตร์ไม่ควรจะไปมองเป็น positive science ท่านยังกล่าวไว้อีกว่าบางทีสิ่งที่นับว่าสำคัญที่สุดก็ไม่สามารถนับได้ (Sometime, what really count can't be count). แม้แต่วิทยานิพนธ์ปริญญาเอกของท่านเองก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับจริยศาสตร์ซึ่งเกี่ยวข้องกับงานที่เราจะกระทำที่มีศีลธรรมอยู่บนความรู้ที่ไม่สมบูรณ์ได้หรือไม่ งานชิ้นนี้ชื่อ Treaty on probability ก็กลายเป็นพื้นฐานสำหรับหนังสือ The general theory ที่ทำให้ท่านกลายเป็นป้าแห่ง modern macroeconomics.

มีจิตวิญญูที่ว่าน้ำมันบ่อนทำลายจิตวิญญูณของวิชาเศรษฐศาสตร์ทั้งในตะวันตกและในประเทศไทยอย่างมาก ในตะวันตกก็เริ่มขึ้นเมื่อ Neoclassical⁶ กลับมาอีกครั้งโดยเฉพาะตำราเศรษฐศาสตร์ของ Samuelson (The foundation of economic analysis และ Principle of Economics) เจ้าของรางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์ซึ่งมีความเป็น positive และ mathematical อย่างเหลือประมาณ ในเมืองไทยเราก็เข้ามาหลังจากมีการเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์จากแบบฝรั่งเศสมาเป็นแบบอเมริกันไปพร้อมๆกับการเข้ามามีบทบาทของประเทศอเมริกาในเศรษฐกิจไทย

---

⁶ Neoclassical เป็นชื่อใช้เรียกแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์สำนักที่พัฒนามาจากสำนักคลาสสิก สำนักนี้มีฐานอยู่บน Microeconomics ซึ่งมีความเป็นคณิตศาสตร์ที่นำเอาแนวคิดแคลคูลัสมาใช้เป็นเครื่องมือในการอธิบายพฤติกรรมของหน่วยทางเศรษฐกิจ เจ้าสำนักท่านแรกๆที่ทำให้แนวคิดสมบูรณ์คือ Alfred Marshall จาก marshall's cross (เอา Demand มาตัดกับ Supply).

อย่าเพิ่งคิดว่าผมเกลียดคณิตศาสตร์แล้วตีโพยตีพายนะครับ ผมเห็นด้วยกับการพัฒนาในการใช้เทคนิคทางคณิตศาสตร์เพื่อมาพัฒนาวิชาเศรษฐศาสตร์ ผมเพียงไม่เห็นด้วยกับการเปลี่ยนวิชาเศรษฐศาสตร์ให้กลายเป็นวิชาคณิตศาสตร์ทางสังคม ผมไม่เห็นด้วยกับการตีความหมายของเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่ที่สะท้อนแนวคิดเรื่อง Optimization ทาง Calculus แต่เพียงเท่านั้น (เศรษฐศาสตร์คือวิชาที่ว่าด้วยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด คำนวณไหมครับ? ก็ constraint optimization ไง!)

สิ่งที่น่ากลัวอย่างยิ่งก็คือการที่นักศึกษาและนักเศรษฐศาสตร์คิดไปจริงๆว่าศาสตร์ที่ตนเรียนมานั้นเป็นความจริง มีกฎและกระบวนการคิดที่เป็นความจริงโดยสมบูรณ์ มีรากฐานอยู่บนความจริง back-up โดยคณิตศาสตร์และสถิติขั้นสูง เป็นสิ่งที่เรียกสั้นๆว่า true positive science

มิจฉาปฏิฐิณีเกิดขึ้นเมื่อการสอนวิชาลัทธิเศรษฐกิจค่อยๆหายไปจากความนิยมของสำนัก Neoclassic ที่พุ่งขึ้นมากมาย วิชาลัทธิเศรษฐกิจที่เคยเป็นวิชาต้องห้ามที่ทุกคนอยากเรียนก็กลายเป็นแค่วิชาเลือกตัวเล็กๆที่ไม่บังคับเรียนก็จบได้ด้วยซ้ำ สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือนักศึกษาสมัยใหม่ไม่เข้าใจพัฒนาการทางความคิดของวิชาเศรษฐศาสตร์ ไม่รู้ว่าจริงๆแล้วเศรษฐศาสตร์นั้นมีหลายสำนัก แต่ละสำนักก็มีข้อสมมติ ข้อจำกัด และแนวคิดที่แตกต่างกันออกไป เมื่อนักศึกษาไม่รู้ก็เลยรับเอาวิชาเศรษฐศาสตร์ไปในฐานะวิชาเหมือนกับ Natural science ที่เป็นความจริงในโลก แม้ผู้คนจะบอกว่าตนรู้ว่าวิชาเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่ตั้งอยู่บน assumptions มากมายแต่ก็อดไม่ได้ที่จะสร้างนโยบายทางเศรษฐกิจโดยลืมความสำคัญของ assumptions เหล่านั้น คงเป็นเพราะจิตใต้สำนึกของนักเศรษฐศาสตร์ที่อยากจะทำเศรษฐศาสตร์นั้นเป็นวิชาเหมือนกับวิทยาศาสตร์กายภาพ

ผมประหลาดใจเหลือเกินเมื่อเห็นนักเศรษฐศาสตร์สมัยก่อนดูจะมีความรู้และความสนใจรอบด้านทั้งอดัม สมิท จนถึง Keynes แต่เหตุใดนักเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่จึงนำโดยพวกพอมดทางคณิตศาสตร์ไปได้ก็ทำให้ผมงงอยู่ไม่น้อย Ronald Coase กล่าวในพิธีรับรางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์ว่าเขารู้สึกว่าเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่มีแต่ยุ่งอยู่กับพัฒนาเทคนิคแต่ไม่ได้พัฒนาตัวสาระและตรรกะให้ไปไกลกว่าอดัม สมิทเท่าไรนัก ผมเลยนึกไปถึงคำพูดของคุณตาผมที่กล่าวว่าคู่ว่านักเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่จะกลายเป็นนักเทคนิคไปเสียหมดแล้ว (Keynes ก็เคยพูดเช่นนี้เหมือนกัน) นักเศรษฐศาสตร์ในฐานะนักวิทยาศาสตร์สังคมที่มุ่งหาตรรกะและวิธีที่จะพัฒนาสังคมให้อุดมสมบูรณ์ขึ้นนั้นดูจะหายหน้าหายตาหายากเหลือเกิน ไม่กลายเป็นทาสของเงินตรา ก็กลายเป็นนักเทคนิคที่มัวแต่เถียงเรื่องทางทฤษฎีไปเสียส่วนใหญ่

อาจารย์ป่วยเองก็เคยกล่าวเอาไว้ว่า

“นักเศรษฐศาสตร์มักจะเพ่งเล็งแต่เฉพาะเรื่องเศรษฐกิจ ถ้าเป็นเช่นนี้จะนับว่ามีการพัฒนาที่สมบูรณ์มิได้ จำต้องพิจารณาไปถึงพัฒนาการทางสังคมด้วย ซึ่งหมายถึงการศึกษา สาธารณสุข สาธารณูปการ และนอกจากนั้น นักเศรษฐศาสตร์ควรคำนึงถึงหลักใหญ่แห่งชีวิต คือความงาม ศิลปะ กวีนิพนธ์ และดนตรี ต้องอยู่ในข่ายแห่งการพัฒนาขั้นสำคัญ...”

Keynes ก็กล่าวไว้คล้ายกันว่า

“The master-economist must possess a rare combination of gifts... He must be mathematician, historian, statesman, philosopher-in some degree. He must understand symbols and speak in words. He must contemplate the particular in term of the general, and touch abstract and concrete in the same flight of thought. He must study the present in the light of the past for the purposes of the future. No part of man’s nature or his institutions must lie entirely outside his regard. He must be purposeful and disinterested in a simultaneous mood; as aloof and incorruptible as an artist, yet sometimes as near the earth as a politician.” (CW, X. 173-4)

ผมไม่ได้บอกว่าเศรษฐศาสตร์ล้มเหลวในฐานะวิชาทางวิทยาศาสตร์นะครับ ผมแต่อยากจะเคาะกะโหลก Dismal scientists⁷ ทั้งหลายตั้งๆว่าเศรษฐศาสตร์นั้นไม่ใช่วิทยาศาสตร์ที่แน่นอนเป็นจริงตายตัว เศรษฐศาสตร์ก็เป็นเพียงความพยายามของนักวิทยาศาสตร์ทางสังคมที่จะเข้าใจความเปลี่ยนแปลงของสังคมของตน เศรษฐศาสตร์เป็นเพียงแนวคิดที่ไม่สมบูรณ์ไม่จริงแท้ เศรษฐศาสตร์แต่ละสำนักก็มีรากอยู่บนปรัชญาต่างๆกันไปที่ไม่อาจพิสูจน์ได้จนถึงที่สุด แต่เศรษฐศาสตร์มีประโยชน์ในฐานะกระบวนการคิดเพื่อที่จะนำเราในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์หรือวางแผนสิ่งต่างๆอย่างเป็นระบบ มีเหตุมีผล ไม่ใช่มีมาเอาจากความรู้สึกแต่อย่างเดียว หากเรายอมรับสถานะของเศรษฐศาสตร์ได้ เช่นนี้เราก็จะมีทัศนียภาพและระว่างมากขึ้นในการคิดทำอะไรอย่างมีเหตุมีผล มีสมาธิและมีปัญญาตามมาเพื่อลดความทุกข์ให้คนทั้งหลายในโลก

จริงๆแล้วการยอมรับเช่นนี้ว่าเศรษฐศาสตร์ก็เป็นเพียงกระบวนการคิดที่มีระบบและมีหลายแนวทางแต่ไม่ได้สมบูรณ์ นั่นก็ไม่ได้ทำให้ความเป็นวิทยาศาสตร์ของวิชาเศรษฐศาสตร์ลดลงแต่อย่างใด ผู้ที่ติดตามความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ในรอบร้อยปีที่ผ่านมาจะรู้ว่าแม้คณิตศาสตร์และตรรกศาสตร์เองก็ถูกพิสูจน์เมื่อราวครึ่งศตวรรษมาแล้วว่าไม่ไร้ข้อขัดแย้งในตัวเองและไม่สมบูรณ์ (Inconsistent and incomplete) โดย Kurt Gödel ซึ่งทำลายความฝันของนักคณิตศาสตร์เช่น Russell และ Whitehead ที่พยายามจะพิสูจน์ว่าอะไรที่ได้รับการพิสูจน์ทางคณิตศาสตร์แล้วย่อมจะเป็นจริงเสมอทางตรรกศาสตร์ด้วย นักปรัชญาและนักวิทยาศาสตร์ที่พยายามจะสร้างระบบความรู้ขึ้นมาจากตรรกศาสตร์เพื่อค้นหากฎสมมุติฐานตายตัวของจักรวาลที่เรียกว่าพวก Logical positivism นั้นก็ล้มสลายไปนานแล้ว แม้ในด้านฟิสิกส์ทฤษฎีที่ล้ำหน้าอย่าง Relativity หรือ Quantum mechanics ก็มีความขัดแย้งกันในตัวซึ่งก็ยังเป็น paradox อยู่เนื่องจากว่าทั้งสองทฤษฎีที่ขัดกันย่อมไม่สามารถที่จะถูกทั้งคู่ได้จริงๆ แล้วแม้แต่ความสามารถในการทำนายที่หลายคนกล่าวว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุดสำหรับทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์นั้นก็ไม่จริงอีกต่อไป เห็นได้จากพวก Complex systems dynamics ซึ่งไม่สามารถทำนายได้อย่างแม่นยำเนื่องจากความซับซ้อนแบบ non-linear ของระบบ ผมจึงอยากจะเน้นย้ำว่าการยอมรับสถานะของเศรษฐศาสตร์ดังที่กล่าวมาข้างต้นจึงไม่ได้ลดความเป็นวิทยาศาสตร์ลงแต่อย่างใด

ไม่ว่าเราจะใช้ linear-programming หรือ fix-point theorem ในการพิสูจน์และศึกษาทฤษฎีและปรากฏการณ์ทางสังคมเท่าไร แต่.....

---

⁷ dismal scientist นั้นใช้เรียกนักเศรษฐศาสตร์ตั้งแต่สมัยแรกๆ โดยเฉพาะ Ricardo และ Malthus ซึ่งต่างทำนายสังคมไปในทางที่ดูแย่ๆ ก็คือ dismal นั่นเอง

ความยากจนก็ยังมีอยู่

คนตายเพราะขาดอาหารก็ยังมีอยู่

บริษัทห้างร้านก็ยังล้มละลายกันอยู่

เศรษฐกิจก็ยังมีปัญหาอยู่

ความไร้การศึกษาก็ยังมีอยู่

กฎหมายเศรษฐกิจก็ยังมีปัญหาอยู่

สงครามก็ยังมีอยู่

ปัญหาสังคมต่างๆที่ครอบครัวของคุณก็ยังมีอยู่

ปัญหาเดิมๆของโลกของยังก็มีอยู่

เศรษฐศาสตร์สมัยใหม่โดยทั่วไปก็ยัง dry อยู่ ขาด passion จนเจียนตาย

ผมสงสัยเหลือเกินว่าหากคนฉลาดๆที่เรียนเศรษฐศาสตร์เอาเวลาส่วนใหญ่ไปกับการแก้ปัญหาความจริงมากกว่าการแก้ปัญหาทางทฤษฎีแล้วโลกจะดีขึ้นสักเพียงใด

มัน optimum และ/หรือ pareto แล้วหรือสำหรับนักวิชาการที่จะรับผิดชอบต่อสังคมในลักษณะที่เป็นอยู่เช่นนี้

บางทีเราจำเป็นต้องกลับไปสู่ Basics

อาจารย์ป่วยกล่าวไว้ว่า

“เราสอนอะไร เราเรียนอะไรกัน กฎหมาย รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา พาณิชย บัญชี วารสาร ใ้พวกเหล่านี้รวมทั้งศิลปศาสตร์ ประวัติศาสตร์ จิตวิทยา พวกเหล่านี้ถ้าคุณเอาการเมืองออกไปแล้ว ใ้วิชาเหล่านี้ เป็นวิชาชนิดไหน ขนมหัก ขนมหักไม่มีข้างบนด้วย (ปรบมือ) ไม่มีได้ ไม่มีอะไร เรียนกันไปเป็นหุ่นเท่านั้น ทำบัญชีทำไป ไม่ได้คิดหรอกว่าบัญชีมันถูกหรือผิด มันโกงกันแค่นั้นอะไรนี้ เศรษฐศาสตร์ก็เรียนไป Marginal Aggregate คุณว่ากันไปมันไม่ได้เรื่องสักอย่าง (ปรบมือ) นิติศาสตร์ก็เรียนกันไป จำนำ จำนอง ตัวแทน และไ้กรอบของสังคมเป็นอย่างไร ข่างมันเป็นไร มันจะเรียนอย่างนี้ไม่ได้ เรียนอย่างนี้เรียนไปเป็นหุ่นแท้ ๆ เพราะฉะนั้นมันจะต้องมี interdisciplinary นักปราชญ์ในคณะเศรษฐศาสตร์ในปัจจุบันเรียน Economics equitive simultaneous อย่างนี้ อย่างนั้นแล้วก็คิดไม่ออกหรอก ครบต้องไปใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ คอมพิวเตอร์ก็ทำผิดเรื่อง ก็โธทำไม่เรียนสิ่งที่เห็นชัด ๆ หลงปากคอกคือที่เขาเรียกกันว่าเรียน Political Economy นี้แหละสำคัญเหลือเกิน ไปเรียนอะไรก็ไมรู้ เรียนมันใ้ได้หรือครบ เศรษฐศาสตร์มันสูง ๆ ขึ้นไป แต่อย่าลืมนว่าการเมืองมันบังคับใ้เราอยู่ ไม่ว่าเราจะเรียนอะไรอยู่ก็ตาม นี่เป็นของสำคัญเหลือเกิน”

บางทีก็อาจจะเป็นที่ไ้กรอบการเมืองนี่เองที่ทำให้เศรษฐศาสตร์ไทยลดความสำคัญของ Political economy มาเป็น Economics อย่างเช่นทุกวันนี้

อย่าลืมว่าคำถามทางธรรมศาสตร์ (Moral science) แรกที่กำเนิดวิชาเศรษฐศาสตร์ในปี ค.ศ. 1776 คือ

“An inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations”

นำอนาคที่เรื่องเกี่ยวกับพัฒนาการทางเศรษฐกิจการเมืองซึ่งเคยเป็นหัวข้อหลักของวิชาเศรษฐศาสตร์ถูกลดความระดลงมากลายเป็นสาขาวิชาเล็กๆในเศรษฐศาสตร์ที่เรียกว่า Development economics ซึ่งถูกครอบครองโดยแนวคิดแบบ Neoclassical ไปเสียหมด

แม้แต่ความความตื่นเต้นเกี่ยวกับสำนัก New institutional economics ซึ่งกำลังก่อตัวขึ้นอย่างชัดเจนในคณะเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์ในปัจจุบันก็ดูจะเป็นการใช้ framework ของ Neoclassical อยู่อย่างเดิมเพียงแต่เพิ่มเรื่องตัวแปรทาง institutions เข้าไปเท่านั้น New institutional ก็ยังยึดความเป็น positive อยู่เช่นเดิม ผมมองว่าแม้แต่สำนัก classical โดยเฉพาะอดัม สมิทนั้นดูจะครอบคลุมและมีแนวทางในการวิเคราะห์ที่ evolutionary มากกว่า new institutional อยู่มาก New institutional บอกว่าตัวแปรด้านสถาบันสำคัญแต่ไม่ได้บอกว่าสถาบันแบบไหนดีเพราะอะไร สังคมควรจะพัฒนาสถาบันเช่นไร จริงๆแล้ว new institutional บอกไม่ได้หากจะยึดความเป็น positive อยู่ นอกจากจะ deduct normative statement ออกมาจาก positive analysis เท่านั้น ส่วนตัวนั้นผมรู้สึกว่สำนักที่เอา Smith ไปพัฒนาต่อเช่นพวก Austrian school โดยเฉพาะ Hayek นั้นจะมี insight มากกว่า D. North ผู้ประศาสน์การ New institutional อยู่หลายขุม เพียงแต่ North จะช่วยให้รู้สึกกรอบและภาษาในการวิเคราะห์ดู contemporary มากขึ้นเท่านั้นเอง ต้องขอโทษที่ใช้ ภาษาไทยปนอังกฤษอย่างมหาดาลในช่วงนี้ เนื่องจากค่อนข้างจะแปลยากให้ตรงความหมาย อีกทั้งไม่ยอมใช้ภาษาแขกให้มันดูขลังเหมือนที่อาจารย์จุฬาฯสมัยก่อนเฝ้าค้ำว่าเสนอและสนองของธรรมศาสตร์ไปแปลเป็นแขกว่าอุปสงค์และอุปทาน อาจารย์ป๊วยเคยบ่นเรื่องการใช้ภาษาแขกให้วิชาดูขลังขึ้นนี้ไม่ค่อยจะดี การใช้ภาษาในเรียงความขึ้นนี้อาจจะดูแปลกไปจากงานวิชาการลง Journal ไปบ้างแต่ผมคิดว่ามันก็สมควรแล้ว เคนส์เคยกล่าว (อีกแล้ว) ว่า “Words ought to be a little wild for they are the assaults of thought on the unthinking.”

เศรษฐศาสตร์สำหรับผมก็ยังเป็น Moral philosophy มากกว่า positive science และผมภูมิใจในข้อนี้

ผมเห็นความหมายสำหรับชีวิตผมและคนอื่นในการที่จะมองเศรษฐศาสตร์ในฐานะส่วนหนึ่งของวิชาธรรมศาสตร์ ธรรมศาสตร์ โดยเฉพาะจริยธรรมเชิงรุกนั้นเป็นสิ่งที่สืบทอดมาจากรุ่นหนึ่งของนักเศรษฐศาสตร์ไปยังอีกรุ่นหนึ่ง จริยธรรมเชิงรุกมุ่งที่จะอภิวัดณ์เศรษฐกิจการเมืองให้ดีขึ้น

“Philosophers have only interpreted the world. The point, however, is to change it”, Marx

จริยธรรมที่มีกระบวนการคิด การวิเคราะห์ และการกระทำที่เป็นระบบเป็นคุณวิญญูณที่ลึกซึ้งของนักเศรษฐศาสตร์ที่สืบทอดมาตลอดการเปลี่ยนแปลงของกาลเวลา

ผมเขียนส่วนสุดท้ายของเรียงความนี้ประมาณใกล้ๆตี 2 นั่งพิมพ์งานอยู่คนเดียว พ่อแม่และน้องไม่อยู่บ้านซักคนใน

คืนสงกรานต์นี้ มีสิ่งแปลกๆชวนขนลุกเกิดขึ้นตลอดเวลาที่ผมเขียนงานชิ้นนี้ บรรยากาศที่ห้องรับแขกที่บ้านซึ่งเป็นจุดที่ผมนั่งพิมพ์ keyboard บน Notebook อยู่นี้เย็นขึ้นเรื่อยๆ ที่ว่าแปลกเพราะว่าปกติช่วงหลายคืนที่ผ่านมามันออกจะร้อนอบอ้าว

แม้อากาศรอบๆตัวจะเย็น และเย็นเยือกในบางขณะที่พัดลมหันมาทางผม

แต่ผมกลับรู้สึกได้ถึงพลังบางอย่างที่วนเวียนอยู่รอบๆตัวผม

เป็นที่น่าประหลาดใจที่ตลอดช่วงเวลาที่เขียนช่วงต่างๆนั้นมันเงียบเสียเหลือเกิน จะเป็นเพราะบ้านข้างๆต่างปิดไปเงียบหมดไปเที่ยวสงกรานต์กัน แต่ก็ได้ยินเสียงหมาหอนเห่าเป็นช่วงๆ โดยเฉพาะช่วงที่เปลี่ยนหัวเรื่องจากท่านหนึ่งไปยังอีกท่านหนึ่ง อาจจะเป็นเพราะสมาธิในช่วงนั้นคลายออกเลยได้ยินเสียงรอบตัวชัดขึ้นก็เป็นได้

แต่อยู่ดีๆในช่วงที่กำลังจะเขียนข้อสรุปของผมจากการฟังพินิตถึงชีวิตของทั้งสามท่านนั้นผมรู้สึกอากาศรอบตัวเย็นผิดปกติ หมาหอนกันทั้งซอย แล้วก็ล้มหน้าผกเข้ามาจากหน้าต่างบ้านอย่างแรงทำให้ผมเย็นไปถึงไขสันหลัง

ผมรู้สึกได้ถึงอะไรบางอย่าง มีความอบอุ่น มีความเศร้าสรว้อย มีความหวัง มีความตงยุคสมัย ซึ่งเป็นอารมณ์ความรู้สึกที่รับรู้ที่ไม่เคยมีมาก่อน ผมรู้สึกว่าพลังงานอะไรสักอย่างดลใจให้ผมพิมพ์อย่างรวดเร็วหลายหน้าในเวลาไม่นานนัก

ทุกครั้งที่ผมกดนิ้วลงไปบนแป้นคีย์บอร์ด ผมรู้สึกได้ถึงบางอย่างที่มีมากกว่าหนึ่งอยู่รอบๆทั้งด้านซ้าย ด้านขวา และด้านหลังที่กำลังจับจ้องไปที่นิ้วมือของผมที่พรายพรมไปบนคีย์บอร์ดและแสดงผลอยู่บนหน้าจอ ผมได้ยินเสียงประหลาดก้องเหมือนคนพิมพ์อยู่ในหัวของผม

ขับพลันนั้นผมรู้สึกเย็นเยือกที่เท้า

ผมนึกไปถึงคาร์ล ยุงที่เคยบอกว่าบางทิวทัศน์ของคนเราที่มีความคิด สนใจและอุดมการณ์คล้ายๆกันนั้นอาจจะเชื่อมกันได้ข้ามกาลเวลา หรืออาจจะมาประชุมกัน ณ. กาลเวลาใดเวลาหนึ่งเพื่อเป็นสักขีพยานและช่วยคลายใจให้ผู้เขียนเข้าใจและสืบถอดอุดมการณ์อันแรงกล้าของตนเหล่านั้นให้เชื่อมต่อไปในกาลแห่งอนาคต

หรือสิ่งที่ผมรับรู้อยู่นั้นคือจิตวิญญาณแห่งเศรษฐศาสตร์

บางทีพวกเขาอาจจะมาคิดว่าผมจะเขียนอะไร บางทีเขาอาจจะมาดลใจให้ผมเขียนบางอย่าง

แต่ผมรู้สึกอย่างชัดเจนว่าพวกเขาอยากให้ผมเป็นสื่อในการถ่ายทอดจิตวิญญาณและอุดมการณ์ของพวกเขามาให้คนรุ่นหลังได้รับรู้ พวกเขาอยากให้คุณอ่าน หรือพวกเขาเป็นพลังงานที่สืบจากนักเศรษฐศาสตร์รุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง?

พวกเขาอาจจะอยู่รอบๆคุณแล้วโดยผ่านเรียงความของผมไปยังคุณ

อย่าหยุดอ่านแต่ลองฟังจิตไปรอบๆ คุณรู้สึกอะไรหรือเปล่า มีลมหายใจใครรดต้นคอคุณอยู่หรือไม่?

พวกเขาอาจได้ต้อนรับและยอมรับคุณผู้จิตวิญญาณเศรษฐฯ ณ. วินาทีนี้

ผมกำลังจะจบงานเขียนชิ้นนี้ลงแล้ว ผมได้ยืมเพลงของ Linkin Park ที่ชื่อ In the end ฟังเนื้อเพลงแล้วเกือบ Shock! มันเหมือนกับพลังงานเหล่านี้กำลังบอกผมผ่านเพลง Rock ที่รุนแรงนี้ว่า

“I tried so hard
And got so far
But in the end
It doesn't even matter
I had to fall
To lose it all
But in the end
It doesn't even matter”

เหล่าวิญญาณอาจกำลังจะเตือนอยู่ว่า

หากผมและคุณไม่รับช่วงเจตนากรรมของพวกเขา สิ่งที่เราทำอาจจะไร้ค่า
ผมรู้สึกได้ถึงพลังงานที่พลุ่งพล่านอยู่ในผมอย่างรุนแรงจนถึงที่สุดเมื่อคิดได้เช่นนั้น

แล้วทุกอย่างก็เงียบและกลับคืนสู่ปกติเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น บางทีจิตใต้สำนึกอาจจะเล่นตลกกับผม...

"เรียนเศรษฐศาสตร์แล้วได้อะไรขึ้นมา?"

คำถามเดิมๆย้ายไปก้องอยู่ในก่อนสมองที่กำลังอ่านบทความนี้อยู่พร้อมด้วยวิญญาณเหล่านั้น...

~ The End ~

02:13 AM